ÇANAKKALE VİZYON PLANI

'YAŞAM KENTİ'

KENTSEL VİZYON PLATFORMU

KENTSEL ViZYON
PLATFORMU

‘Kentsel Vizyon ile Kurgulanan Kentler’

NEF ve Kentsel Strateji tarafından kurulan
Kentsel Vizyon Platformu
kamu, sivil ve özel sektör işbirliği ile
- bölge
- kent
- mahalle

ölçeğinde çalışmalar yaparak, yeni planlama
yaklaşımı ve modellerini tartışmaya açmaktadır.

81 KENT ViZYON

www.kentselvizyon.org

“Çanakkale Vizyon Planı” Kentsel Strateji tarafından geliştirilen kapsam ve içerik çerçevesinde, A. Faruk Göksu ve Sıla Akalp tafından Stüdyo 33’te verilen eğitimler sonucunda, Simge Zilif tarafından hazırlanmıştır.

01 ANALİTİK BAKIŞ 07
Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

02 STRATEJİK BAKIŞ 15
Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

03 VİZYON 20
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

04 3x3 VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ 23
Vizyon Çerçevesi
Eylem Çerçevesi

05 ÇANAKKALE'NİN GELECEĞİ İÇİN 36
10 TEMEL İLKE

"İş bu katalogda kullanılan materyaller, sosyal sorumluluk projesi kapsamında kullanılmıştır. Ticari amaçla kullanılamaz."

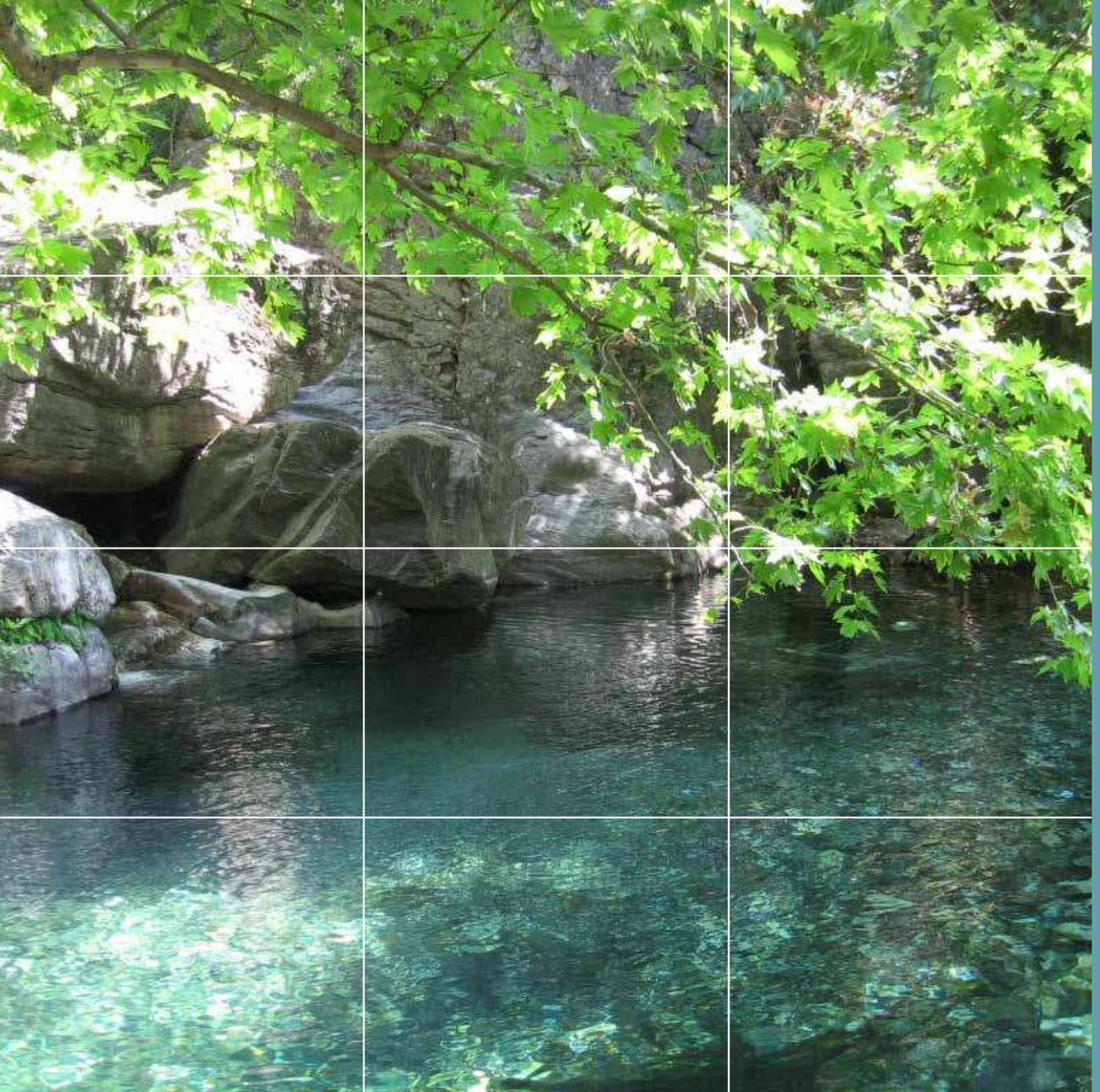

BÖLÜM 01

ANALİTİK BAKIŞ

Stratejik Göstergeler

10 Temel Sorun ve Fırsat

BEK Analizi

STRATEJİK GÖSTERGELER

Nüfus:
493.691 kişi

Ekonomik Değerler:
- Tarım
- Hayvancılık
- Zeytincilik
- Bağcılık
- Balıkçılık
- Turizm
- Madencilik
- Ticaret
- Tarıma dayalı sanayi

Eğitim:
18 Mart Üniversitesi
(37.000 öğrenci)

Sosyal Altyapı:
- 12 Kütüphane
- 2 Tiyatro
- 1 Üniversite
- 5 Sinema
- 8 Müze

Performans Kriterleri

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK 23

ÇEVRE 41

EKONOMİ 16

SOSYAL 19

YAŞAM KALİTESİ 35

Tarihsel İzler:
- En eski halk: Kalkolitik dönemin yerli halkı (Beşiktepe ve Kumtepe)
- Hellespontos / Dardanelles (M.Ö. 3000–1200)
- Truvalılar: Truva (Troia, Troy) antik kenti M.Ö 2500
- M.Ö. 7. Yy: Lidyalılar
- M.Ö. 5. Yy: Persler
- Lidya'lılar, Roma, Karesioğlu Beyliği, Osmanlı

Doğal Değerler:
- Kaz Dağları
- Küçükmenderes Çayı, Sarıçay
- Anadolu'da 8, Gelibolu'da 5 verimli ova
- Adalar: Gökçeada, Bozcaada
- Çanakkale Boğazı

Kaynak: Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması, Boğaziçi Üniversitesi, 2011.

10 TEMEL SORUN

1 Kaz Dağları'nda tahribat
2 Geçimlik üretim
3 Tarımda geleneksel üretim tekniği kaybı
4 Tarım topraklarının parçalı yapısı
5 Köylerde canlılığın azalmasına bağlı somut kırsal miras kaybı
6 Lojistik imkanların kapasite altında kullanılması
7 Yapılması planlanan Çanakkale Boğazı Köprüsü'nün potansiyel baskısı
8 Kıyı bandının verimsiz kullanımı
9 Kent merkezinde kuzey-güney hattında lineer gelişme ve yayılma
10 Su kaynaklarının tahribatı

10 TEMEL FIRSAT

Tarımsal güç 1
Geleneksel üretimin ve bilginin devamlılığı 2
Güçlü peyzaj özellikleri 3
Ekolojik çeşitlilik 4
Uygarlık katmanlarının mirası 5
Kırsal miras ve doku 6
Coğrafi konum ve lojistik avantaj 7
Geçiş bölgesinin kültürel çeşitliliği 8
Aidiyet ve yeniliğe açıklık 9
İşbirliği fırsatları 10

BEK ANALİZİ

Kaynak: Kentsel Strateji

Birikim
Tarımsal üretim bilgisi
Tarihsel olaylar
Göçmen ve mübadil kültürü
Antik dönem mirası: Troia, Assos
Yaşam kültürü
Efsaneler: Troia Efsanesi

Bereket
Tarımsal ürün: üzüm, zeytin, domates
Dağ ve su ikilisi
İnsan yapısı
Tarih turizmi
Kaz Dağları

Beceri
Bağcılık ve zeytincilik
Halıcılık ve seramik
Kültürel birliktelik
Bilgi aktarımı
Kırsal mimari

Bakış
Bölgesel işbirliği
Kentsel gelişme
Kıyısal planlama
Tematik düşünce

Büyüme
Ekonomik büyüme
Kentsel büyüme
Tarımsal artı değer
Üniversite
İmajda büyüme

Beklenti
Kültürel gelişim
Ekonomik canlılık
Yaşam değeri artışı
Kentsel beklenti
Katılım

Ekoloji
Kaz Dağları
Boğazda ikili topografya
Nefes: Rüzgar, su ve yeşil
Flora ve fauna
Kil yatakları
Verimli topraklar

Ekonomi
Tarımsal canlanma
Geleneksel üretim kolları
Yerel yatırımcı
Kongre turizmi
Paylaşım ekonomisi

Eşitlik
Kültür grupları
Öğrenci
Kırsal gelişim
Ekonomik pay

Etkinleştirme
Üniversite
Katılım ortamı
Destek
İşbirliği
Yerel halk

Edinim
İşbirliği
Yerellik
Sunum stratejisi
Ortak platform

Entegrasyon
Kültürel
Kent-Kır
Kıyı-kent
Tarım — turizm - pazar
Bölgesel

Koruma
Kaz Dağları
Boğaz hattı
Kırsal miras
Geleneksel üretim ve ürünler
Arkeoloji: Antik kentler, kaleler, sualtı arkeolojisi

Kapasite
Tarımsal kapasite
Üniversite işbirliği
Turizm
Lojistik
Kentsel kapasite

Kalkınma
Geçimlikten pazara
Kentsel mekan değeri
Kültürel canlanma
Kırsal canlanma
Lojistik bağlantılar

Kimlik
Çanakkale Boğazı
Milli Mücadele ruhu
Kültürel ve tarihsel düğüm
Rüzgar

Katılım
Yerel güç
Ortak zemin
Beklenti envanteri
Sosyal alışveriş
Kentsel mekanı kullanım

Kurgu
Kıyısal dönüşüm ve yönetim
Yeni kentsel kurgu
Kırsal dayanıklılık
Bölgesel işbirliği
Sosyal ağlar

BÖLÜM 02

STRATEJİK BAKIŞ

Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

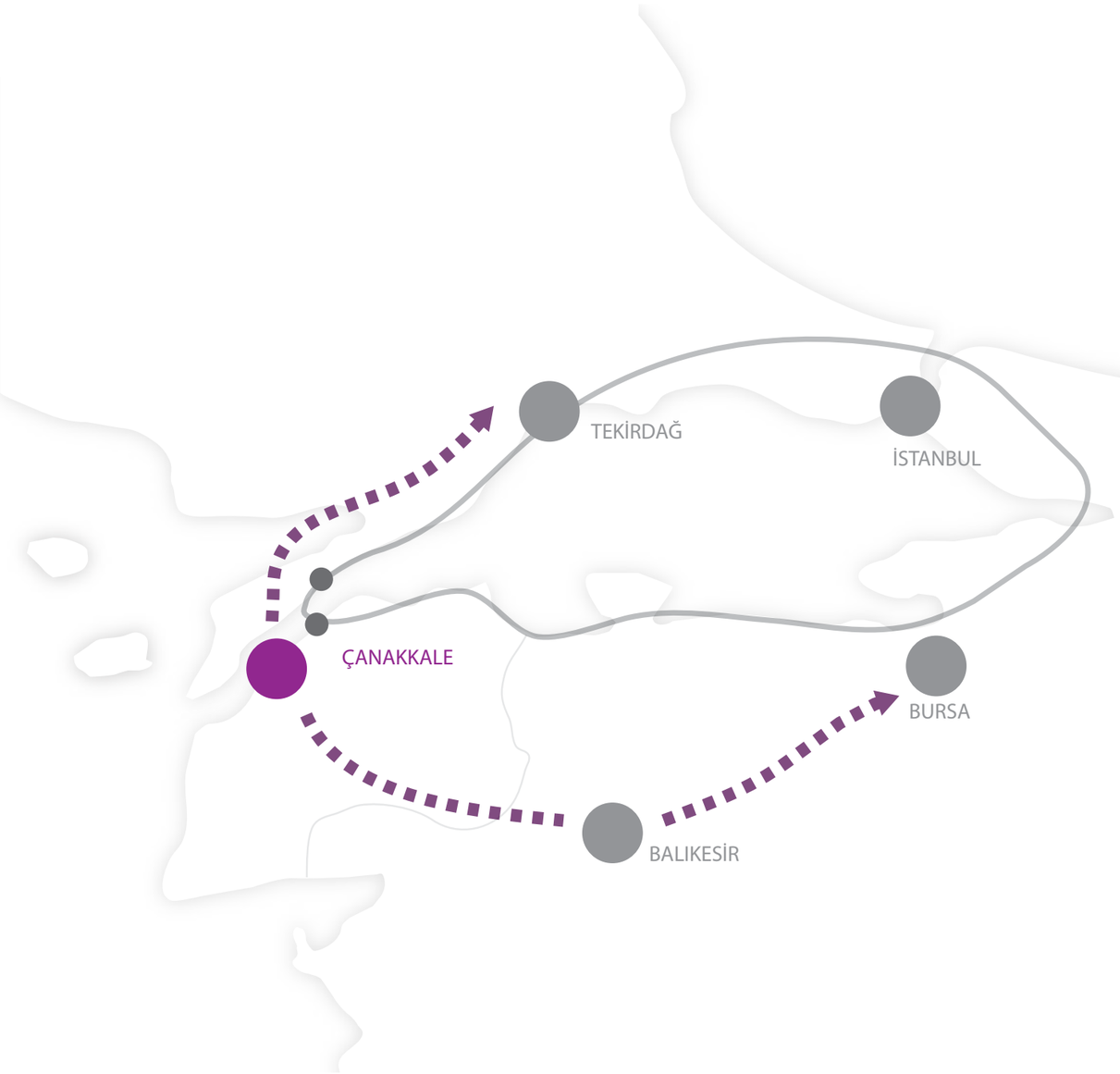

BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ

ÇANAKKALE, BÖLGE İÇİNDE HANGİ STRATEJİK ROLÜ ÜSTLENECEK?

Trakya, Ege ve Güney Marmara coğrafyaları arasında bir geçiş noktası olan Çanakkale, aynı zamanda Çanakkale Boğazı nedeniyle önemli bir aks üzerindedir. Marmara Denizi çevresinde yapılması planlanan Marmara Ringi, kente ulaşımı ve kentten geçişi daha kolay kılacağından, bölgesel açıdan kentin rolünün güçlenmesi gereklidir.

Tarımsal verimlilik ve doğal çevre açısından korunması gerekli bir yapıya sahip olan Çanakkale, Balıkesir ile işbirliği içinde tarımsal üretimin canlandığı, doğal yapısının turizm ile birlikte değerlendirildiği ve korunduğu bir kent olarak öne çıkacaktır. Tarımsal üretimin pazara sunumunda lojistik avantajı ele alınmalı ve sanayi açısından Trakya ile işbirliği içinde konumlanmalıdır. Lojistik imkanların geliştirilmesi, kentin dışa açılmak için boğazın potansiyelini kullanması açısından Kepez Limanı'nın kapasitesinin en verimli şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Çanakkale, Marmara Bölgesi'nin tüm dinamiklerini destekleyen ve hem ekonomik hem de sosyal açıdan bölgeyi besleyen bir kent olacaktır.

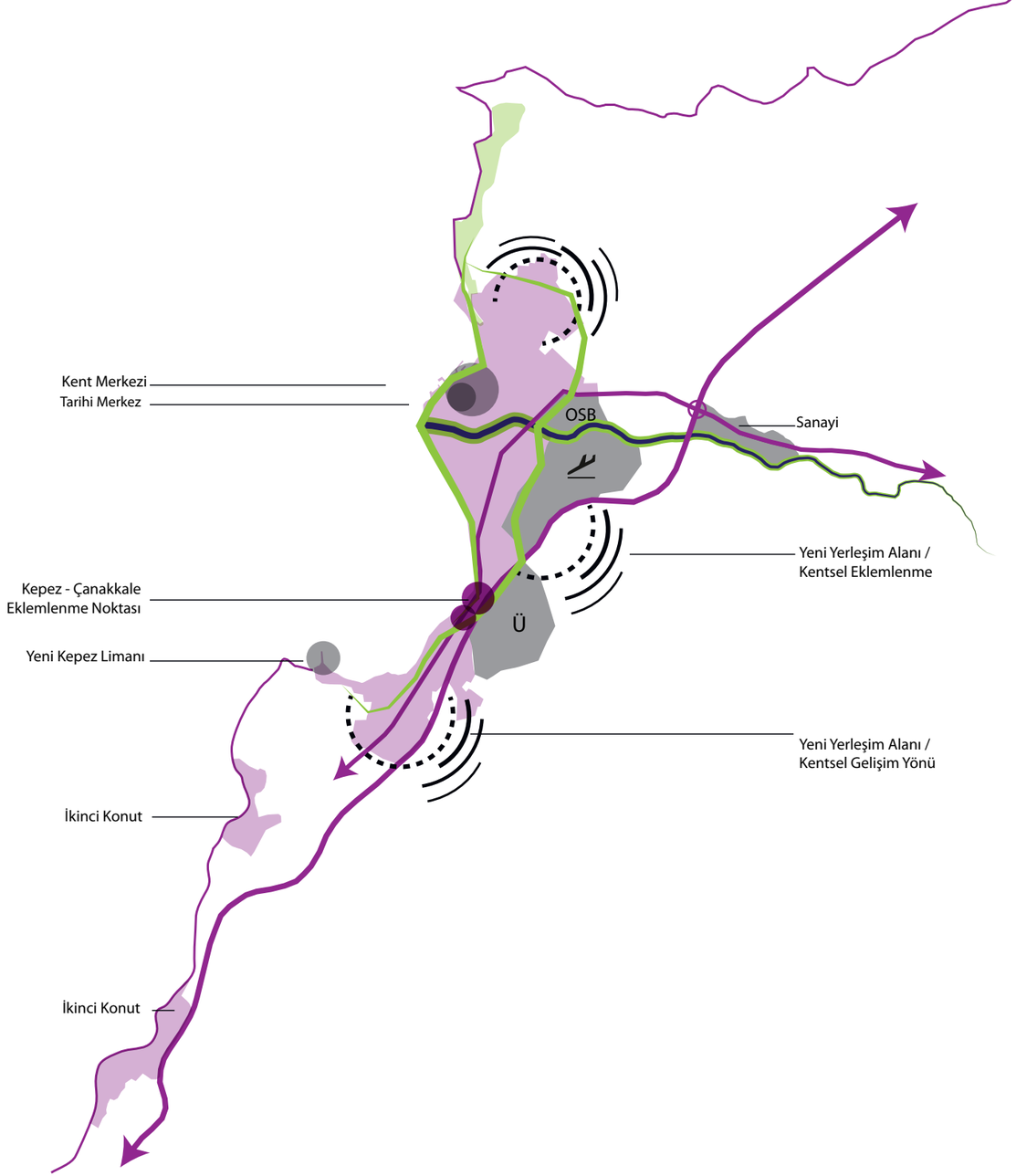

KENT KURGUSU

YENİ KENT KURGUSU NE OLACAK?

Çanakkale, coğrafi geçiş noktası olduğu kadar demografik ve sosyal açıdan da bir geçiş noktasıdır. Eğitim, sağlık ve sosyal yaşam olanaklarının üst düzeyde olması ve açık toplumsal yapısı sebebiyle göç almaktadır. .Gelibolu-Çanakkale arasında yapılması planlanan köprü ile kentin göç alma ve hızlı gelişim sürecine girmesi beklenmektedir. Güneyde Kepez, kuzeyde Karacaören, doğuda havaalanı etrafında gelişen kentin çevresindeki tarım alanlarına doğru kontrolsüz büyümesini engellemek amacıyla kompakt kentsel gelişme modeli benimsenmeli ve gelişim kontrol altına alınmalıdır. Bu nedenle, kentin kurgusunda yaşam ve yeşille barışık bir yaklaşım benimsenecektir.

Yeni kent modelinde dikkate alınması gerekli başlıca konular:

* Gelişim yönünün belirlenmesi
* Kent ile tarım toprakları arasında tampon bölge oluşturulması
* Kıyı kullanımının daha aktif kılınması amaçlı kıyı revizyonu
* Yaşamsal canlılık ve araç kullanımını azaltmak için düz coğrafyada konumlanan kentte bisiklet parkurları gibi alternatif ulaşım formları
* Bölgesel yeni ulaşım bağlantılarının getireceği nüfusun ve hareketliliğin yaratacağı ihtiyaçların (konut, altyapı...) doğru saptanması

BÖLÜM 03

VİZYON
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

BÖLGESEL VİZYON

MARMARA'NIN EGE'YE AÇILAN KAPISI

KENTSEL VİZYON

YAŞAM KENTİ ÇANAKKALE

BÖLÜM 04

3X3 VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ

Vizyon Çerçevesi

Eylem Çerçevesi

VİZYON ÇERÇEVESİ 3 X 3 EYLEM ÇERÇEVESİ

1 FARKLILIK

1. **Kıyı:** Coğrafi ve Topoğrafik Özgünlük
2. **Kırsal Doku:** Bereketli Toprakların Mirası
3. **Açık Toplum:** Kültürel Çeşitliliğin Şeffaflığı

2 TEMA

1. **Bereket:** Üretimde Canlanma
2. **Yaşam:** Yeni Dokunuşlar
3. **Dağ:** Coğrafyayı Besleyen Nefes

3 STRATEJİ

1. **Kalkınma:** Ekonomik Canlanmanın Yöntemi
2. **Dönüşüm:** Değişime Duyarlı Müdahaleler
3. **Bütünleşme:** Sosyal Yapının Bağları

ÇANAKKALE'NİN GELECEĞİ

1 SEKTÖR

1. **Tarım:** Tarladan Sofraya
2. **Turizm:** Yeni Yön
3. **Kültür:** Yaşamsal Canlanma

2 PROGRAM

1. **Ekonomi:** Kırsalın Ayakta Kalması
2. **Çevre:** Kentin Kalbi
3. **Toplum:** Açık Topluma Yeni Bakış

3 PROJE

1. **Boğaz:** Suyun Alternatifleri
2. **Miras:** Geçmişten Günümüze Birikim
3. **Ürün:** Toprağın Nimeti

3 FARKLILIK

1 Kıyı

Coğrafi ve Topoğrafik Özgünlük

Çanakkale Boğazı, dünyada benzeri olmayan bir yapıya sahiptir. Avrupa ve Anadolu'yu birleştirmesinden gelen stratejik öneminin yanı sıra, boğaz ikili topografik yapısıyla İstanbul Boğazı'ndan farklılaşır. Avrupa kısmında taraçalı, Anadolu kısmında ise düzlük yapıya sahiptir ve eşsiz bir siluet sunar. Son yıllarda, rüzgardan enerji üretiminin üst düzeye erişmesinin yanı sıra, rüzgara dayalı spor faaliyetleri, kıyı canlılığını artırmıştır.

2 Kırsal Doku

Bereketli Toprakların Mirası

Güney Marmara coğrafyasında Kaz Dağları'ndan beslenen bereketli toprakların sunduğu geleneksel ürün çeşitliliği ve üretim biçimleri, kıyı-ova-dağ üçlüsünün farklı şekillendirdiği yerleşim dokuları ve mimari, göçler ve mübadeleler ile zenginleşen yaşam kültürü çeşitliliği, Çanakkale'nin özgün kırsal dokusunu oluşturur. Çanakkale kırsalı, Güney Marmara hattında benzerlik gösteren Balıkesir kırsal dokusu ile birlikte ele alınmalıdır.

3 Açık Toplum

Kültürel Çeşitliliğin Şeffaflığı

Mübadeleler, göçler ve savaşlar, Çanakkale'de farklı yaşam kültürlerinin bir aradalığını ve sosyal yapıda bazı değişiklikleri doğurmuştur. Kentin değişime ve kültürel paylaşıma açık yapısı buradan gelmektedir. Yeniliklere açık ve yaşadığı coğrafyayı sahiplenen nüfus, paylaşımı ve katılımcılığı benimser.

3 TEMA

1 Bereket

Üretimde Canlanma

Kırsal dokunun en önemli bileşenlerinin başında geleneksel ürünler ve üretim biçimleri gelmektedir. Çanakkale coğrafyasında tarımsal ürünlerin geleneksel yöntemlerle üretiminin sürmesi, kültürü ayakta tutacağı gibi kırsalın da hem ekonomik hem de sosyal yönden canlanmasına yardımcı olacaktır. Tarımsal üretimde teşvikler, "tarladan sofraya" yaklaşımı, yerel tohumların sürdürülebilirliği gibi başlıklar bu çerçevede ele alınmalıdır.

2 Yaşam

Yeni Dokunuşlar

Kırsal ve kentsel yaşam arasında dengenin sağlanması, yaşamsal küçük dokunuşlarla mümkündür. Sosyal yapı olarak açık bir profil sergileyen Çanakkale nüfusu, yeniliklere ve değişime açıktır. Kırsal dokuda farklı sosyal ve kültürel paylaşımlarla zenginleşen gündelik yaşamın üretimle birlikteliği ve kentte ise kültürel ve sosyal projelerin yanı sıra kentsel tasarım ile mekana yapılacak küçük müdahaleler, gündelik yaşama renk katacak ve yaşanabilirliği artıracaktır.

3 Dağ

Coğrafyayı Besleyen Nefes

Kaz Dağları'ndan doğan sular, geçmişten bu yana tarım topraklarına bereket taşımış; hava ve suyun birlikteliği hayata hayat katmıştır. Ancak, günümüzde çıkarılan altın madeni, hem dağın doğal yapısına zarar vermekte hem de ortaya çıkan siyanür, tarımsal üretimi tehdit etmektedir. Balıkesir ile ortak değer çerçevesinde ele alınabilecek dağın sahiplenilmesinin artırılması, benimsenmesiyle mümkün olacaktır. Katılımcı platformlar, mükemmel doğasıyla görülmeye değer Kaz Dağları'nı çevresindeki kırsal doku ile birlikte korumak için en doğru yaklaşımdır. Doğa sporları çerçevesinde oluşturulacak rotalar, koruma yaklaşımının katılımcılığa adım atan bir ayağı olarak ele alınmalıdır, çünkü Kaz Dağları kurursa Çanakkale de kuruyacaktır.

3 STRATEJİ

1 Kalkınma

Ekonomik Canlanmanın Yöntemi

Çanakkale'nin gelişimi, ekonomik ve sosyal canlanma ile mümkündür. Ekonomik canlanma, büyük ölçüde tarımsal üretimden elde edilen karla doğru orantılıdır. Yabancı yatırımcıların girdiği tarım sektöründe yöresel üretimi özgün kılan geleneksel üretim yöntemleri ve ürünlerden uzaklaşılmakta ve üretim değeri düşmektedir. Bu nedenle, tarımsal üretimin Çanakkale'li kırsal nüfus tarafından sahiplenilmesini sağlayacak teşvikler önemlidir. Bunun yanı sıra, tarımsal üretimin eko-turizmle entegre edilmesi de bir yaklaşım olarak ele alınmalıdır. Bunun için ise öncelikli olarak Kaz Dağları koruma altına alınmalıdır. Ekonomik yapıya ilişkin sorun tespiti ve çözüm odaklı yaklaşımlar katılımcı ortamlarda ortaya çıkarılmalıdır.

2 Dönüşüm

Değişime Duyarlı Müdahaleler

Çanakkale'de yaşayan nüfusun %43'ü kırsal kesimde yaşamaktadır. İki ilçe hariç tüm ilçelerde kırsal nüfus kentsel nüfusun üzerindedir. Ancak, hem kıyıdaki hem de iç kesimlerdeki köyler, ekonomik ve sosyal yaşamdaki tatminsizlik ile doğru orantılı olarak terk edilmektedir. Kırsalın çekilmemesi ve farklı bir dinamik içine girmesi için yerleşim ve üretim dokusunda kıyı, ova ve dağlık bölgelerde görülen farklılaşma tetikleyici unsur olmalıdır. Belirlenen temalar, odaklar ve akslar çerçevesinde (örneğin Kaz Dağları etekleri köyleri) kırsal doku için bir koruma yaklaşımı geliştirilmeli; ekonomik ve sosyal anlamda kendine yeten yeni bir kırsal model oluşturulmalıdır. Kentsel ölçekte ise yeni ulaşım projesinin getireceği baskılar tespit edilerek kentsel model üzerinde çalışılmalı ve dönüşüm süreci kontrol edilmelidir. Kıyı kullanımının etkinliği için revizyon programı hazırlanmalıdır. Yaşanan değişimler, hem kent hem de kırda kontrol altına alınıp doğru yönlendirilirse gelişime yönelik bir dönüşüm süreci yaşanabilir.

3 Bütünleşme

Sosyal Yapının Bağları

Yerleşimleri canlandırmak ve yaşatmak için ekonomik canlanmanın destekleyicisi, sosyal yapının içinde bulunulan mekanla bağlarının güçlenmesidir. Tarıma bağlı ekonomik canlanmanın turizmle entegre edilmesine yönelik eğitimler, bilgi ve kültür paylaşımı odaklı sosyal faaliyetler, kısacası sosyal erişebilirlik programları kırsalı sosyal açıdan mekanla bütünleştirerek canlandıracaktır. Ayrıca, kent-kır paylaşımının farklı bir boyutta düşünülmesi gerekmektedir. Emek yoğun paylaşımlar, bağları daha kuvvetli kılan paylaşımlardır. Kent-kır arası emek değişimine yönelik programlar, turizm sektöründe kent-kır birlikteliği, farklı kültür gruplarının bir arada olmasına imkan tanıyan projeler, kentte kırsala dair yerel pazarlar, panayırlar gibi özel etkinlikler, bütünleşme için olağanüstü fırsatlardır.

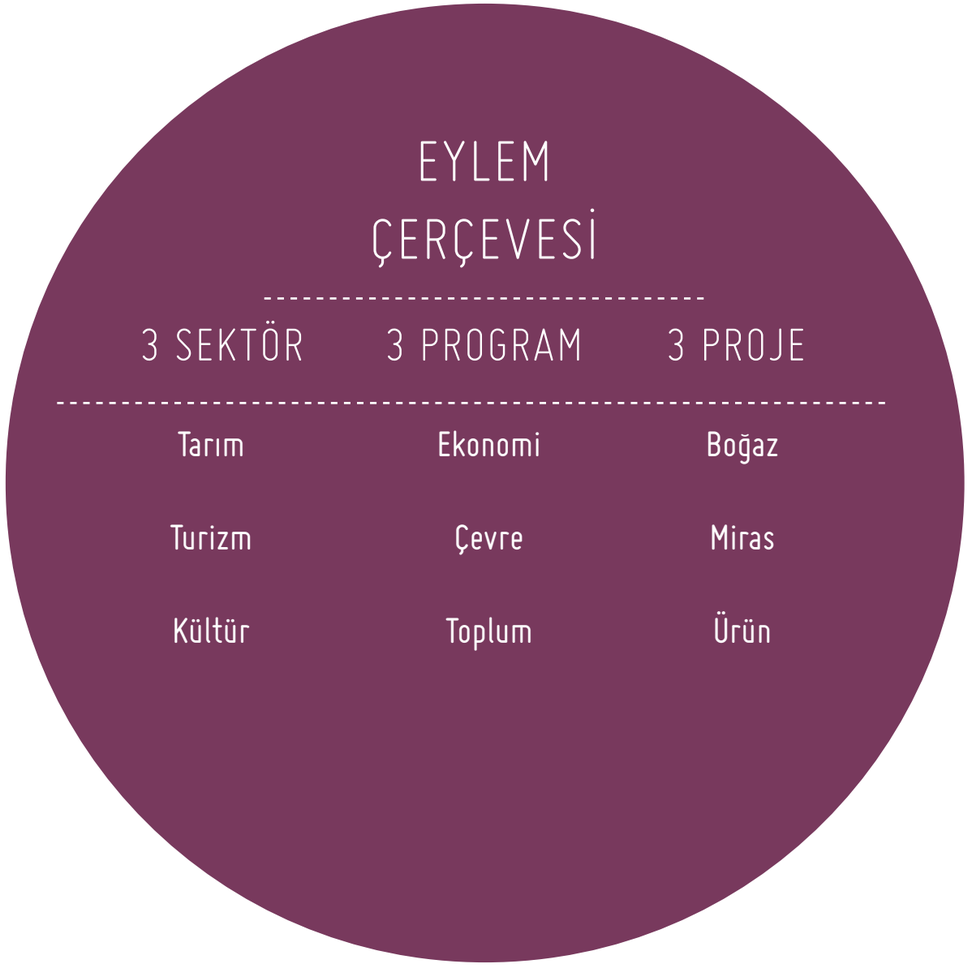

3 SEKTÖR

1 Tarım

Tarladan Sofraya

Tarımsal üretim, Çanakkale ekonomisi ve kırsalını ayakta tutan en önemli unsurdur. Tarımın canlanması için geçimlik üretimden, doğrudan pazara açılan ve kar marjı yüksek üretime geçiş sağlanmalıdır. Kentte uygulanan tarımsal teşvikler balıkçılık ve zeytincilik ile sınırlıdır. Akaryakıt teşvikleri, "tarladan sofraya" yaklaşımı, özgün yerel tohumların kullanımını teşvik edecek bir strateji çerçevesi, tarıma ilişkin bir program çerçevesinde ele alınmalıdır. Eskiden üretilip ihraç edilen ancak kaybolmuş ürünler araştırılıp yeniden canlanma olasılığı araştırılmalıdır. Kent dışı pazara açılmak için pazarlama ve tanıtım ile lojistik stratejiler geliştirilmelidir.

2 Turizm

Yeni Yön

Çanakkale turizminin en önemli unsuru günümüzde tarihteki Anzak savaşları temasıdır. En çok ziyaretçi aldığı dönem ise bahar aylarıdır. Turist kitlesi, kırsalı ziyaret etme eğilimi gösteren yapıdadır. Bu açıdan belirli rotalar çerçevesinde Çanakkale'nin kırsal mirası, mevcut kültür turizmine entegre edilebilir, agro-turizm de bu çerçevede program kapsamına alınmalıdır. Kaz Dağları'nda ise eko-turizm potansiyeli, mevcut jeotermal turizm ile entegre edilebilir. Bu alanlarda hem profesyonel rehberler, hem üretim konusunda uzmanlar yetiştirilmeli, hem de kırsal nüfus eğitilmelidir. Kentte ise üniversite ile birlikte ele alınabilecek bir kongre turizmi potansiyeli mevcuttur. Havaalanının genişletilmesinin ardından bu potansiyel hızla değerlendirilebilir.

3 Kültür

Yaşamsal Canlanma

Çanakkale, çok kültürlü yapısı ile değişime ve gelişime açıktır. Kırsalda kültürün paylaşımı, sosyal yapıyı canlı tutacaktır. Kültürel paylaşım platformları oluşturulmalıdır.Farklı yörelerden nüfusun buluştuğu pazar ve kaybolan değer olan panayır kültürü gibi unsurlar yaşatılmalıdır. Kent merkezinde ise kültürel canlanmaya ivme kazandırabilecek bir potansiyel, hem mekan açısından hem de nüfusun mevcut/geçmişte gerçekleşmiş kültür ve sanat etkinliklerine ilgisi açısından mevcuttur. Bunun yanı sıra, eğitim ve teknik altyapı açısından turizm ile ilişkilenecek bir kongre odağı olma potansiyeli de mevcuttur.

3 PROGRAM

1 Ekonomi

Kırsalın Ayakta Kalması

Ekonomide canlanma için kamu-sivil-özel işbirliği çerçevesinde, kırsal başta olmak üzere yerel nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda bir planlama yapılmalıdır. Tarımsal ekonomide koşul ve sorun tespiti yapılmalıdır. Geleneksel ekonominin sürdürülmesi için genç nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak ve heyecan kazandırmak odaklı ek programlar geliştirilmeli ve sosyal projelerle entegre edilmelidir. Ekonomik gelişimi de destekleyecek sosyal projeler, sivil toplum örgütleri, özel şirketler ve belediyelerce işbirliği yapılarak gerçekleştirilmelidir. Hizmet sektöründe turizme yönelik mevcut çeşitliliğin geliştirilmesi, turizm faaliyetlerine ivme kazandıracaktır.

2 Çevre

Kentin Kalbi

Eko-turizmin ve doğa sporlarının canlanması, çevresel korumayı gerekli kılacak bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda eko-turizm aksları, odakları ve temaları belirlenmelidir. Özellikle Kaz Dağları'nda kamping ve trekking geliştirilebilir (Ayazma-Evciler bölgesinde, Bayramiç civarında). Balıkesir ve Tekirdağ ile işbirliği içinde planlanacak bölgesel bisiklet parkurunun bir parçası olacak Çanakkale kentsel parkuru, kıyı ve iç kesimde iki farklı kola, kendi içinde de etaplara ve temalara ayrılacaktır. Örneğin, boğazda daha düz ve ana yola paralel gidebilecek bir etap, Kazdağları'nda downhill etabı olarak farklılaşabilir. Tüm bu çalışmaların planlanması ve hayata geçirilmesinde, yerel halktan gönüllüler bulunmalıdır. Kaz Dağları'ndan gelen oksijen ve rüzgar, gelişen bölgelerde ve yeni kentsel müdahalelerde öncelikli tasarım kriteri olmalıdır.

3 Toplum

Açık Topluma Yeni Bakış

Daha yaşanabilir bir Çanakkale için planlama süreçlerine kentlinin yaratıcı katılımına ihtiyaç vardır. Daha duyarlı, kapsayıcı bir kent ve güzel bir gelecek için katılımda alternatif yöntemler geliştirme ve günlük yaşamlarında uygulamaya dönük çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar, kentin sahiplenilmesini artıracağı gibi sosyal canlanma ve entegrasyonu da sağlayacaktır. Bu noktadan yola çıkarak, açık kent programı oluşturulmalı ve açık/kapalı kamusal mekanlarda atölyeler düzenlenmelidir. Bu çerçevede kentlilik hakkı, yaratıcı arazi kazanımı, alternatif enerji gibi konular ile gündelik pratiklerin nasıl birleştirilebileceği gibi konularda atölye çalışmaları yapılabilir. Kamusal sanat programı ile bu program desteklenmeli ve bunun için üniversite ya da ulusal/uluslararası düzeyde kurumlar, sanatçılar ve sanat yöneticileri ile işbirliği yapılmalıdır.

3 PROJE

1 Boğaz

Suyun Alternatifleri

Kıyı Koridoru

Kıyı koridoru boyunca kesintisiz erişimin bulunması, sadece yaşayan nüfusun kullanımı açısından değil, iklim — kent ilişkisinin devamlılığı açısından da önemlidir. Yanlış kullanımlar sebebiyle bazı noktalarda kent — kıyı ilişkisi kopmuştur ve yeniden güçlendirilmesi açısından, yapılacak bir analiz doğrultusunda kentin kıyıları kıyısal dönüşüm kapsamına alınmalıdır. Kıyı hattı kesintisiz erişime ve kullanıma açık kılınmalı, kıyıyı bozan yapılaşma (yapı ya da kentsel tasarım elemanları) kaldırılmalıdır. Kent içinde belirlenecek bazı kıyı odakları tasarım açısından yeniden ele alınmalı ve kentsel mekanda kentin içinden uzanan yeşil akslar ile buluşan, faklı işlevler ile bütünleşen aktif açık alanlar yaratılmalıdır.

Kıyı Parkuru

Boğaz ve kıyı peyzajının görünür kılınmasına yönelik olarak, boğaz hattı ve tüm kıyı boyunca iki yakada da uzanan bisiklet parkuru oluşturulmalıdır. Bu bisiklet parkuru, bölgesel ölçekte planlanacak bir parkurun bir etabı olabilir. Konum özelliklerinin ve coğrafi/ekolojik bilgilerin bulunduğu yönlendirme sistemi ve dijital aplikasyonlar ile rota desteklenmelidir. Yarımada çevresini dolaşan kentsel bisiklet parkuru ile bütünleşen kent içi bisiklet parkuru ve bu parkur ile bütünleşen açık alanlar yaratılmalıdır. Ayrıca, bisiklet parkları ve bisikleti olmayanlar için bisiklet kiralama sistemleri oluşturulmalıdır.

Su Sporları

Rüzgarı ile meşhur kentte kıyı sporları potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir. Özellikle rüzgar sörfü gibi rüzgara ve boğazda akıntıya uygun sporlar geliştirilmelidir. Üniversite öğrencilerini teşvik eden bir çerçeve sunulmalıdır (örneğin, üniversite ile işbirliği kapsamında indirimli kurslar). Sarıçay'da kürek ve kano sporu geliştirilebilir.

2 Miras — Geçmişten Günümüze Birikim

Kırsal Mimari

Özgün Çanakkale kırsal dokusu, günümüze dek büyük ölçüde korunmuş olmakla birlikte bu miras, tarıma dayalı ekonominin gerilemesiyle birlikte zayıflamaya başlamıştır. Mirasın geleceğe taşınması için geleneksel doku koruma ve yönetimine ihtiyaç vardır. Bu nedenle, öncelikle kırsal mirasın bütüncül bir envanteri çıkarılmalı, kırsal mimariyi yaşatma ve geliştirme projesi çerçevesinde kırsal yerleşim dokularında öncelikle yapı malzemesi, yerleşim konumu (dağ, ova, kıyı) ve sosyal dokuya göre bir doku tipoloji çalışması yapılmalı, ardından öncelikli müdahale alanları ve yapıları belirlenmelidir. Ardından restorasyon, bakım çalışmaları gerçekleştirilmeli; atıl yapılar işlevlendirilmelidir. Yaşayan nüfusun ortak kullanımına ve ihtiyacına yönelik bir işlevlendirme esas olmalıdır. Yeni yapılaşma için eskiye uygun mimari tasarımlar yapılmalı ve pilot köylerde uygulanmalıdır.

Üretim Bilgisi

Üretim bilgisinin canlı tutulması ve aktarımı, somut ve soyut kültürel mirası korumanın ya da yeni uygulamaları geçmişten gelen dokuya uygun kılmanın başlıca gereksinimidir. Tarımsal üretimde maksimum kaliteyi elde etmede kullanılan klasik yöntemleri ve araç-gereci yaşatmaya teşvik, el sanatlarında agro-turizm ve eko-turizm ile bütünleşme, mimaride yapı ustalarının deneyimini günümüze aktarmak, üretim bilgisini canlı tutmanın yollarıdır. Kırsal dokuya dair onarım ve restorasyon süreçlerinde yapım teknikleri konusunda ulaşılabildiği düzeyde yapı ustaları ya da özgün dokuya ait yapıların yapımında yer almış kişiler ve yaşayanlar ile deneyim paylaşımı doğrultusunda çalışılmalıdır.

Kültürel Miras Paylaşımı

Kültürel birikimin ve farklılıkların paylaşımına ilişkin kültür paylaşım ağı oluşturulmalıdır. Kırsal-kırsal ve kırsal-kentsel kültür değiş-tokuşu için etkinlik fikirleri geliştirme amaçlı uzun soluklu bir fikir paylaşımı, ortak platform oluşturularak sağlanmalıdır. Yapılabilecek etkinliklere örnek olarak, günübirlik işgücü ya da ürün değişimi verilebilir. Saptanan bölgeler için kültürel miras temsilcileri belirlenmeli ve genel toplantılarda temsilciler yer almalıdır. Kültürel mirasın görünür kılınmasına yönelik olarak kırsal mirasın odak ve aksları belirlenerek, eko-turizm ve agro-turizm rotaları ile de bütünleştirilebilir.

3 PROJE

3 Ürün — Toprağın Nimeti

Geleneksel Üretim & Yerli Tohum

Geleneksel üretimin devamlılığı için başlıca gereklilik, geleneksel üründür. Domates, zeytin ve üzüm başta olmak üzere yetişen ürünlerin yerli tohumları koruma altına alınmalı; Balıkesir ve Bursa ile işbirliği yapılarak Güney Marmara hattında yerel tohum bankası açılmalı ve bu ürünler için coğrafi işaret tescili verilmelidir. Belirlenen ürünlerde (zeytin, üzüm, domates..) yerli tohum üreticisine teşvik verilmelidir. Markalaşma çalışmaları yapılmalıdır.

Yerel Ürün Destek Sistemi

Pazar analizi yapılarak belirli ürünlerde arada yer alan tedarikçiler devreden kaldırılarak tarladan sofraya sistemi, çiftçi pazarları vb. sistemler ile yaygınlaştırılmalıdır. Turizm sektörü ile işbirliği içinde, yerel ürün destek zinciri sistemi kurularak oteller, restoranlar vb.nin ihtiyaç duyduğu tarım ürünlerinin saptanan belirli bir oranının doğrudan çiftçiden alması sağlanmalıdır.

Agro-turizm

Kırsalda agro-turizm geliştirilmeli; mevcut turizm dinamikleri ve eko-turizm potansiyeli ile entegre edilmelidir (Örneğin, Bozcaada yolu üzerindeki Geyikli beldesinde, turistlerin ilgisini çekecek bir aktivite olarak zeytin hasadı). Ege mutfağını yansıtan otları köylüler ile birlikte toplamaya ve birlikte yemek yapmaya yönelik faaliyetler, zeytinciliğin yapıldığı köylerde zeytin hasadı aksı gibi oluşumlar, bu projenin alt başlıkları olabilir.

BÖLÜM 05

ÇANAKKALE'NİN GELECEĞİ İÇİN 10 TEMEL İLKE

ÇANAKKALE'NİN GELECEĞİ İÇİN 10 TEMEL İLKE

1. NEFES: Rüzgar, Oksijen ve Yeşil
2. GİZLİ BAHÇE: Kentsel Tarım
3. YAŞAM MİRASI: Kırsal Doku
4. KEŞİF: Ekoloji
5. DIŞA AÇILMA: Bağlantı
6. SOSYAL CANLILIK: Kültürel Yaşam
7. KIYI: Boğaz Silüeti
8. BİLGİ AKTARIMI: Geleneksel Üretim
9. TARLADAN SOFRAYA: Tarım
10. ÇANAKKALE: Ruhun Kenti

NEFES: RÜZGAR, OKSİJEN VE YEŞİL

İklimi ve toprak yapısı sebebiyle Alpler'den sonra en çok oksijen üreten ikinci dağ olan Kaz Dağları, karadan denize doğru rüzgar ile birlikte sürekli bir oksijen hareketi oluşturur. Çanakkale'de yaşamın ve bereketin kaynağı olan Kazdağları'nın korunması, yaşamsallık açısından temeldir. Sağlık merkezi olan Kazdağları'ndan gelen rüzgarın Çanakkale yerleşimlerini biçimlendiren bir girdi olarak kullanılması, kentsel tasarım ve açık alan sisteminde esas alınmalıdır.

Çanakkale kent merkezi, kişi başına 9,43 m² yeşil alan ile Türkiye ortalamasına göre üst sırada olmakla birlikte henüz Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlemiş olduğu ideal rakamlara (10-15 kişi/ m²) ulaşmamıştır. Bu nedenle, kent merkezinin gelişim yönü belirlenirken, tarım alanlarını korumak, dengeli kentsel makroform oluşturmak ve hava akımının kesintisizliğini sağlamak için kentle bütünleşen bir yeşil alan sistemi kurgulanması gerekmektedir. Kentin çeperlerinde, kentin dağınık gelişmesini de kontrol altında tutmak üzere yeşil tampon bölge oluşturulabilir. Bu tampon bölge, yeşil koridorlar ile kent kıyısına kadar ulaşmalıdır. Bol oksijenli ve rüzgarlı olan kent merkezinde karbon emisyonunu düşürmek ve hava kalitesini yükseltmek için açık alan sistemine tüm kenti gezen ve bölgesel bisiklet parkuru ile bütünleşen bisiklet parkuru tasarımı, yeşil bina projesi, eko-ulaşım projeleri gibi çevre dostu alternatifler geliştirilmelidir.

GİZLİ BAHÇE: KENTSEL TARIM

Çanakkale Havaalanı'nın batısında, yakın çevresindeki apartman niteliğindeki konutların halihazırda yan ve arka bahçelerinde az da olsa kentsel tarım yapılmakta, lahana ve mısır yetiştirilmektedir. Kent çeperinde yer alacak tampon yeşil alanda, doku ile bütünleşecek kentsel tarım uygulamaları tüm kentte yaygınlaştırılabilir. Kent içinde katlı bahçeler ve atıl cephelerde dikey bahçe uygulamaları düzenlenebilir, ayrıca yeşil binalarda yapı içi bahçeler düzenlenebilir. Kentteki boş parsellerin tespit edilmesi sonucunda geçici arazi kazanımı doğrultusunda bu alanlarda uygun sebze-meyveler ile kentsel tarım uygulamaları yapılabilir. Ayrıca, açık yeşil alanlar ve parklarda da verimli bitkiler ve meyve ağaçları yer alabilir. Bu tür bir faaliyet, hem kentlinin yaşadığı mekan ile ilişkilerini kuvvetlendirecek, hem de kentin ekolojik kimliği açısından Çanakkale için iyi bir adım olacaktır.

YAŞAM MİRASI: KIRSAL DOKU

Göçler ve mübadeleler ile gelişen kırsal dokular, hem yerleşen nüfusun sosyal yapısına hem de doğal yapıya göre şekillenmiştir. Kaz Dağları'nın iç kesimlerinde tepe ve yamaçlara yerleşmiş yörük köylerinde ise daha sade, çoğunlukla moloz taşın ve çırpının kullanıldığı yığma yapılar, tarım ve hayvancılığa bağlı şekillenmiş yerleşim dokusu, mimari unsurlar ve detaylar, taş ve çırpının kullanıldığı sade yapılardaki mimari teknik Yörük kültürünün izleridir. Kıyı bölgelerinde ise mübadil kültürünün okunabildiği doku ve taş yapı kullanımı, kıyının özgün karakterini ve toprak yapısını ortaya koyar. Biga, Bayramiç ve Ezine dar ovaları, zeytinlikler kentin tarımsal arazi dokusunun bir parçasıdır. Kentin geçmişinin ve yaşamının mirası olan bu kırsal doku, kullanılarak korunmalıdır. Bu nedenle köylerin yaşatılması ilk hedef olmalıdır. Tarımsal üretimin ve dokunun korunması, köyleri yaşatacak temel unsur olarak yerleşim dokularının da korunmasına yardımcı olacaktır.

03

04

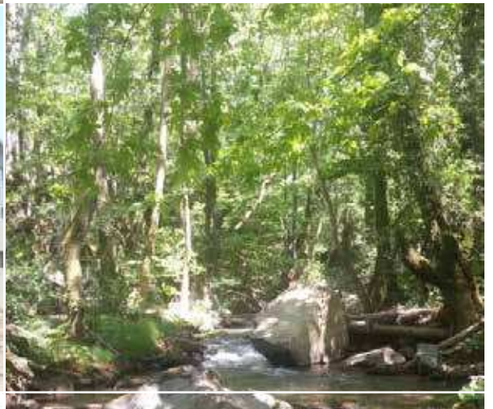

KEŞİF: EKOLOJİ

Çanakkale'nin en yoğun çeşitliliğe ve doğal güzelliğe sahip alanı olan Kazdağları, toprak yapısı ve ikili iklim yapısı sebebiyle yoğun ekolojik çeşitliliğe sahiptir. Kazdağları, dereler tarafından çok dar ve derin şekilde yarılmıştır; bu da güzelliğiyle öne çıkan kanyonları oluşturmuştur. En önemli kanyonlar, Şahindere ve Manastır Çayı Kanyonu'dur. Homeros'un İlyada'sında Kazdağı, "bin pınarlı İda" olarak anılır. Kazdağı Milli Parkı, 30'a yakın akarsuyu barındırır. En önemlileri Zeytinli Çayı, Kızılkeçili Çayı, Güre Çayı, Kurudere, Manastır Çayı, Ihlamurdere, İskele Deresi ve Şahin Deresi'dir.

Bir değeri sahiplenme, günlük yaşantıda olduğu gibi, kurulan ilişkiler ile gerçekleşir. Yerel halkın, Çanakkale'nin ekolojik yapısını sahiplenmesi ve onu korumada aktif rol alması için, onunla ilişki kurmalıdır. Ekolojik keşif rotaları, trekking rotaları gibi alternatif güzergahlar, yalnızca kent dışından ekoturizm için gelen nüfus ile turizmi canlandırmakla kalmayacak, hem yerel nüfus için yaşamı zenginleştirecek hem de korumada sahiplenme ve katılım için zemin hazırlayacaktır. Bu oluşum, koruma konusunda geliştirilecek platformlar ile işbirliği içinde projeler de gerçekleştirebilir. Mevcut durumda kısa bir rota olan Bayramiç trekking rotası, geliştirilerek uzatılabilir. Projelendirme, etaplama ve iyi bir tanıtım stratejisi ile bölgenin ekolojik değerleri keşfetmeye hazır olacaktır. Ayrıca, Kaz Dağları'nda planlanacak bir rota için Balıkesir ile işbirliği içinde çalışılmalıdır.

DIŞA AÇILMA: BAĞLANTI

Çanakkale, güneyde İzmir, doğuda Balıkesir-Bursa hattı, kuzeyde Edirne-Tekirdağ ile bağlantı noktası olan önemli bir coğrafyadır. Gelibolu ve Çanakkale kent merkezinden geçen Marmara Ringi ile hızlanan ulaşım, Çanakkale'nin stratejik konumunu güçlendirecektir. Özellikle kuzey-güney hattında önemli bir HUB olma potansiyeli taşıyan kent, kıyılar ve boğazın sunduğu lojistik imkanlarını kullanarak gücünü ve ekonomik canlılığını geliştirecektir. Hem yolcu hem de kuru yük taşımacılığına elverişli Kepez Limanı'nın kapasitesinin verimli kullanılması, kentte üretilen ve işlenen tarım ürünlerinin ve seramik ürünleri gibi diğer yöresel ürünlerin Trakya kentlerinin yanı sıra İstanbul gibi bir metropol pazarına sunulması açısından önemlidir. Yöresel ürünlerde taşımacılığa ilişkin teşvikler gibi uygulamalarla taşımacılık kolaylaştırılabilir.

Şu anda genişletilmekte olan Çanakkale Havalimanı'nın işler hale gelmesiyle birlikte birçok kent ile havayolu bağlantısı sağlanacak olması, ulaşım altyapısı açısından özellikle turizmin gelişmesi yönünde önemli bir adımdır. Bu fırsat değerlendirilerek hem doğa ve kültür, hem de kongre turizmi açısından gelişmeye yönelik planlama çalışmaları yapılmalıdır. Üniversitenin güçlenmekte olduğu kent, özellikle kongre turizmi açısından oldukça elverişlidir. Çevre kentlerdeki üniversiteler ile işbirliği içinde etkinliklerin gerçekleştirilmesi, kenti eğitim anlamında da tanıtacak ve gelişimini sağlayacaktır. Bununla birlikte, ulaşım ve tesis altyapısı ihtiyacı da analiz edilmeli ve denetimi yapılmalıdır.

SOSYAL CANLILIK: KÜLTÜREL YAŞAM

Bir yerleşime karşı duyulan aidiyet, o yerleşimin yaşanabilirliğinin en önemli faktörlerinden biridir. Aidiyet ise güçlü sosyal bağlar ile pekişir. Kentsel ya da kırsal ayırt etmeden, farklı arka planlardan gelen kültürlerin ortak bir yerleşim kültürünü paylaşması, sosyal yaşamdaki ayrışmayı azaltacaktır. Mekan ve ortak kültür yoluyla geliştirilen sosyal bağlar, aidiyeti, sahiplenmeyi artıracak; hem topluma hem de kentsel ya da kırsal mekana canlılık katacaktır.

Kentte paylaşım platformları, kamusal sanat, sanat yoluyla eğitim etkinlikleri, kırsal kimliğin kent ile buluşturulduğu etkinlikler, bu bütünleşmenin etkili yolu olacaktır. İnteraktif heykeller, kamusal sanat parkı, kentsel tarım bahçeleri ve bahçelerde üretilenin paylaşılması, öğrencilere yönelik festivaller ve tasarım günleri, geliştirilebilir projeler olabilir. Köyler arası deneyim paylaşımı, köylünün sosyal ihtiyaçlarına yönelik çalıştaylar, gezici kütüphaneler, kent-kır dönüşümlü üretim günleri (örneğin köy ekmeği günleri cahilinde kentlilerin köylülerle birlikte üretimce yer alması), sona ermiş olan panayır kültürünün yeniden canlandırılması, kırsalda sosyal yaşamı canlandırırken kent-kır ilişkisini güçlendiren uygulamalar olacaktır.

KIYI:
BOĞAZ SİLUETİ

İstanbul Boğazı'nın ortalama iki katı genişliğindeki Çanakkale Boğazı, 90 km uzunluğu boyunca iki tarafında farklı topografik karakter gösterir. Avrupa kısmında topografya daha hareketli ve taraçalardan oluşurken, Anadolu kısmı geniş düzlüklerden oluşur. Kıyı hattı boyunca her iki yakada da elverişli yapıda olduğundan ve siluet değeri sebebiyle, bisiklet sporu açısından tercih edilmektedir. Buna uygun bir bisiklet rotası, Çanakkale – Marmara kıyı hattında projelendirilebilir. Rota üzerindeki kıyı köyleri ile bağlantısı sağlandığı takdirde kırsal ekonomiye de destek olacaktır. 671 km uzunluğundaki kent kıyılarında, genel problem kıyısal siluetin yapılaşma ile hızla bozulmasıdır. Kent merkezinde ise askeri alanlar ve bazı özel yatırımlar ile resmi kuruluşların kıyı kanununu ihlal edecek şekilde kıyıyı kamuya kapalı hale getirmesidir. Kıyı yerleşimlerinde kat yüksekliği ve kıyıdan belirli bir mesafe geride yerleşilmesi, silueti korumak açısından önemlidir. Kıyısal revizyon ile kıyı sürekliliğinin kesintisiz olarak sağlanması ve kamusal kullanıma açılması gerekmektedir.

BİLGİ AKTARIMI:
GELENEKSEL ÜRETİM

Çanakkale'nin özgün kırsal dokusunun en önemli verileri, yerel ürünler ve geleneksel üretim tekniğidir. Yerel ürünlerin başında zeytin, üzüm, domates ve elma gelmektedir. Özellikle sofralık zeytin, zeytinyağı üretimi ve şarapçılık konusunda ilk yerleşimlerden bugüne ulaşan bilgi, yarına aktarılması gereken en önemli tarımsal değerlerdir.

Kırsal mirasın diğer önemli ayağı ise, yerleşim dokusu ve mimarisidir. Dağlık, ovalık alanda ve kıyı hattında farklılık gösteren bu somut mirasın elçileri olan yapı ustalarının bilgisi geleceğe taşınmalıdır. İlk yerleşimlerden bu yana seramik üretiminde bölgenin kırmızı killi toprakları kullanılmaktadır. Özellikle Osmanlı seramiği, çok kaliteli ve meşhurdur. Çan halı ve kilimleri, Japonya'da sergilenmektedir. Kültür turizmi ile bütünleşik bir yaklaşım çerçevesinde yerel bilgi paylaşımı herkese açılmalıdır.

TARLADAN SOFRAYA: TARIM

Tarım alanlarının %8'ini zeytinliklerin oluşturduğu kent, Türkiye zeytin üretiminin %6'sını karşılar. Zeytinlikler Ayvacık ve Ezine ile Ege kıyılarında yoğunlaşır, ancak boğaz hattı boyunca kuzey rüzgârlarından korunmuş alçak vadi yamaçlarında devam eder. Zeytinin büyük kısmı ise zeytinyağı üretiminde kullanılır. Günümüzde verilen teşviklere rağmen, zeytincilik potansiyeli yeterince iyi değerlendirilememektedir ve Ege kıyılarında zeytinlikler ikinci konut alanı olarak yerleşime açılmaktadır. Bozcaada'da ise üzüm ve şarapçılık yoğunlaşır. Bozcaada geleneksel bağ bozumu festivallerinin kaldırılması, turizme vurulan bir darbe olmuştur. Özellikle bu iki yöresel ürünün önce bölgeye, ardından Türkiye'ye sunumu ve pazarlanması üzerine stratejiler üretilmeli ve lojistik avantajlar kullanılmalıdır.

Özgün tür olan iki çeşit Çanakkale domatesinden biri sadece yerliler tarafından üretilmektedir. Bu tohumlar, eğer yurtdışından yabancı tohum alımı gibi sebeplerle üretimin devamlılığı sağlanmazsa kaybolma tehlikesi taşımaktadır. Bu nedenle, Güney Marmara hattındaki yerli tohumlar koruma altına alınmalıdır. Yerli tohum üreticisine teşvik verilmelidir. Ayrıca, ekonomik etkinliği artırmak için tarladan sofraya sistemi oluşturulmalı ve yerel pazarlar ile desteklenmelidir.

10

09

ÇANAKKALE: RUHUN KENTİ

Çanakkale, coğrafi özelikleri, sunduğu kamusal olanaklar, açık toplumsal yapısı ve katılımcı yönetimi sayesinde Türkiye'nin sayılı yaşanabilir kentlerinden biri olmaya adaydır. Göç oranının düşüklüğü de bunu kanıtlar niteliktedir. Kentte öğrenci nüfusunun yüksek olması sebepli genç nüfusun fazlalığı, kentte dinamik yaşama dönük bir yapıya olan ihtiyacı artırmaktadır. Engelli ve ekoloji dostu tasarımlar, kentteki yaşam kalitesini artıracaktır. Servislerin gün boyu sürekliliği ve sosyal olanaklara gece erişim, kültürel olanaklara sürekli erişim, yaşanabilir bir kent için düşünülmesi gereken konulardır. Alternatif gezici kütüphane, dijital kitaplık, müzik festivali, kamusal sanat gibi farklı kültürel faaliyetler, kenti ve sosyal yapıyı canlı kılacaktır. Çanakkale'de yapılacak her türlü uygulama, kentin ruhunu canlandırmak odaklı düşünülmelidir.

www.kentselvizyon.org